

Jedrt Jež Furlan

-izmi in trupla Evrope: Via Negativa, roll over Beethoven!

Ko je vse spektakel, spektakla ni več. Brez razlik. Pompozna Deveta simfonija naredi vse gole, zreducirane, eksplisitne.

Pet golih performerjev sedi na stolih publiki nasproti in z nogami galopira. Ljudje se delajo, da so konji. Pol ljudje, pol konji. Performerji, ki mislijo konje. Kakšen od sedečih galopov se dogaja kot v počasnem posnetku. Iz zvočnikov odmeva *Oda radosti*. Veličasten prizor. Vrh predstave *Deveta* kolektiva Via Negativa.

Pred predstavo sem ošvrknila splet in prebrala, da je bila *9. simfonija* prvič izvedena leta 1824. Beethoven jo je snoval vse življenje in vanjo vtkal svoja spoznanja. Človeška in glasbena. Z njo slavi humanistične ideale. Sam je rekel, da so "plemeniti ljudje njegove dobe [...] verjeli v bratstvo med ljudmi in v prihodnost osvobojenega človeka". Bolj so verjeli kot mi danes po zgodovinskih izkušnjah zadnjih dveh stoletij.

Deveto so tudi vgradili v sondo in jo poslali s sondo v vesolje. Igrali so jo ob padcu berlinskega zidu. In nenazadnje, *Deveta* je himna Evrope. V ta ironični moment so se v predstavi najbolj poglobili.

Saj ne gre za ideologijo!

V temen prostor, kjer grmi *Deveta* in samevajo navadni stoli, na začetku vstopijo nastopajoči. Oblečeni. Zgledajo zelo privatno, kot čisto navadni ljudje. Nosijo velike črne torbe. Uvod v dogajanje se začne tako, da vsak posebej vstane, gre do mikrofona, se sleče — ali ga sleče drugi — in v mikrofona pove ime. Kot konji, ki se predstavljajo pred dirko. "Lucky," reče eden izmed njih in se veselo povalja po tleh. Ne pripovedujejo nam linearnih zgodbe z zapleti, individualizacijo, vrhom in razpletom.

Na himno Evrope nizajo prizore, opremljene z video projekcijo besed, prizori s streljanjem — *Tudi konje streljajo, mar ne?* — in jih opremijo (prizore namreč) z napisi "ethos", "logos"...

Pol ure trajajoči prizor na videu nanizanih besed vseh možnih -izmov uprizorijo tako, da vsak performer pove enega od njih — šteje vsak -izem, ki je ideologija — in ob tem vrže telo drugega na tla. Ta vstane, gre do stolov, se vrne, dvigne enega od performerjev, gre do mikrofona, izreče enega od -izmov in vrže telo na tla.

Gledala in nizala sem -izme, se spraševala, ali so kakšnega pozabili. Vame je dregnil napis in izgovorjen "voluntarizem". Med "kapitalizmi", "socializmi", "individualizmi" me je ta najbolj zbedel. Kaj dela tu "voluntarizem"? Saj ne gre za ideologijo! Močan prizor.

Režiser Bojan Jablanovec je izbrano glasbo predvajal v celoti, skorajda neprekinjeno. Morda na trenutke utišano. Niso se ukvarjali z interpretacijo, razlago. Niso lovili harmonij in taktov in jih lepili na besede, gibe in podobe.

Na eni strani torej veličastna simfonija — sublimna, pompozna, slavnostna mojstrovina, ki na plano potege najbolj vzvišena, skorajda ekstatična čustva —, na drugi strani pa goli performerji. So trenutki, ko se v kolektivni tempo vrine specifičen trenutek posameznika. Z nasmehom ali z izgovorjavo. Toda samo za trenutek. Tekoči trak predstave ne dopušča privatiziranja.

Na eni strani torej veličastna simfonija — sublimna, pompozna, slavnostna mojstrovina, ki na plano potege najbolj vzvišena, skorajda ekstatična čustva —, na drugi strani pa goli performerji. —
[Fotografija: Marcandrea.]

Vse v isti koš

Evropa je dobro podmazana mašina golih ljudi, ki po tekočem traku mečejo vse v isti koš: fašizem, voluntarizem, da ne naštevam. Vse je spektakel. Dlje ko traja predstava, manj je razlike med -izmi in spektakularnostjo. Vse je poenoteno, razlike so zabrisane. In ko je spektakel vse, spektakla ni več. Brez razlike.

Pompozna *Deveta* naredi vse gole, zreducirane in eksplicitne. Ni več razlike med živaljo in človekom. Ubili smo žival, ji vzeli nagon, jo oropali njenega primarnega dela. In zdaj bi krotili še ljudi, tako kot smo nekoč živali.

V tem smislu je konj prava izbira. Dostojanstven. Nekoč delovna žival. Inspiracijo za predstavo so iskali tudi pri Petru Sloterdijku: "Poskus krotitve človeka ni uspel. Barbarski potencial civilizacije se povečuje, vsakdanja brutalizacija človeka se stopnjuje."

Na koncu vzamejo konjske glave iz velikih črnih torb — odlične maske Barbare Stupica —, si jih nataknejo na glave in porazdelijo po prostoru. Pokopališče, sem pomislila. Morda tudi ne. Interpretacij je več. Kot bi morda lahko razčlenili, interpretirali, artikulirali še kakšen prizor. Kar predstavi nikakor ne jemlje teže. Nasprotno. Dobro podmazan, premišljen in natančen ustroj po premisleku ujame še kaj več, kar bi videno lahko pomenilo.

Mimogrede: če se prav spomnim, je humanizem edini -izem, ki ni izgovorjen. Ali pač? — [Fotografija: Marcandrea]

Buržoazni spektakel tonov

Deveta je predstava, kjer je na prvo žogo dramatična "samo" glasba. Spektakularnost gradijo in jo obenem natančno, fascinantno in hkrati strašljivo degradirajo.

Golota, zaščitni znak Vie Negative — po mojem večinoma na mestu —, je tu edina možna odločitev. S tem doseže učinek na silo poenotenega sveta, ki spodkopava posameznikovo dostojanstvo in

uniformira tisto, kar je nekoč slavil kot humanost. Bratje in sestre humanizma so samo še delovno orodje.

Mimogrede: če se prav spomnim, je humanizem edini -izem, ki ni izgovorjen. Ali pač?

Skratka, na glasbeno odo humanizmu dodaja nianse vedno manj humanega sveta. Vmes me je odnašalo najbolj na glasbo. Prav čutila sem, kako mi gredo skozi telo vzvišeni, spevni toni Devete. Perverzno — ker na trenutke sem se bolj prepuščala glasbi kot pa se poglobljala v trupla -izmov. Postalo me je malo sram, češ, soomogočam ta pretok, padam na buržuazni spektakel tonov, svet pa crkuje. Namen so torej vsaj pri meni dosegli.

Via Negativa: [The Ninth/Deveta](#). Koncept in režija: Bojan Jablanovec. Nastopajo: Loup Abramovici, Grega Zorc, Jaka Lah, Anita Wach, Magdalena Tuka. Koreografija: Anita Wach. Maske: Barbara Stupica. Glasba: Ludwig van Beethoven, Simfonija št. 9; Berlinska filharmonija, dirigent Herbert von Karajan (1983). Premiera 22. oktobra 2016 v [Stari mestni elektrarni](#).